

Élet, írás és tanítás summája¹

1933. február 18-án született Szegő Katalin. Középiskolai tanulmányait a híres nagyváradi, Orsolya-nővérek vezette gimnáziumban végezte, ami azért fontos, mert sokszor beszélt erről, nagy szeretettel – a tudás szeretetét és a tudás megszervezésének a szigorát tanulta meg ott, felvette azt a belső formát, ami aztán egész életében jellemezte. 1951-ben iratkozott be a Bolyai Egyetem filozófia szakára, és – a történelmen végzett. 1955-től a Bolyai Egyetemen volt gyakornok, majd az úgynevezett egyesítés után a Babeş–Bolyain folytatta egyetemi karrierjét, az etika és a filozófiatörténet különböző diszciplínáit oktatta.

1974-től voltam a tanítványa. Harmincnál több éven át mély szakmai kapcsolat és barátság fűzött össze bennünket, a sötét nyolcvanas években néha azt mondotta nekem, hogy „én vagyok a második anyád”. Ezekben az években a szocialista etika és méltányosság kódjából származó úgynevezett etikai érvek ellen nevelte tanítványait, és innen származott az a kisugárzás, amely miatt valósággal föllélegezni jártak az óráira a szó ama mélyebb értelmében vett tanítványai, akik nagyon, de nagyon sokan voltak, és akik szakmai habitusukkal és a filozófia szeretetével – erre nagyon kényes szigorral vigyáztak – tartoznak neki.

Sötét évekről beszéltem. Nos, ő nagyváradi és kolozsvári polgárként (erre is mindig büszke volt) feladatának tekintette „fényt gyűjtani” a vaksi tekintetekben – hogy egy nagyobb költő, Giuseppe Ungaretti szavaival jellemezzem kisugárzását.

Abban a kolozsvári Majális utcai házban, könyvek között, egy kihalásra ítélt szakma számára nevelt százakat, érzékenyen igazított el embereket az értelem és az élet dolgaiban is, tisztában lévén a filozófia önismereti szerepével, azzal, hogy ez afféle *medicina mentis*, az ész orvossága is lehet. Megtanította őket arra, hogy miként vigyázzanak magukra és környezetükre, arra, ami emberileg lehetséges és szükséges.

1990-től viszont, immár előadótanárként, azt mondotta volt, hogy az erkölcsöt olyannyira bemocskolta az az utolsó két évtized, hogy ő már a maga számára hitelesen nem tud és nem akar etikai szaktárgyakat oktatni, hanem

¹ Elhangzott 2005 júniusában Szegő Katalin temetésén a kolozsvári Házsongárdi temetőben.

inkább visszatér Szent Pál leveleinek forrásaihoz, és megkeresi – szeretett Pascaljára is gondolva – a megújulás lehetséges forrásait. A szeretetet ismét megpróbálja összebékíteni a racionális filozófia hitével, merthogy ismét olyan évtizedek következnek, amikor körben-körben forog a szellem iránytűje.

A szellemről beszéltem. Ő még hitt abban, hogy lehetséges a szellem mint a klasszikus európai műveltség foglalata és üzenete, hogy a filozófia tanításai mit sem érnek a reneszánsz, a felvilágosodás, az európai modernitás nagy képviselőinek belső ismerete nélkül. A filozófia művelését ebben az összefüggésben képviselte: azt az elképzelést vitte tovább, hogy a tanításon túl Machiavellitől Immanuel Kantig valamilyen világpolgár rendszertet örökösei is lennének, ami ha nem is valamilyen külső rend felé, de a belső harmónia irányába kell hogy vezessen bennünket. Ezeket az elképzeléseit látjuk viszont azokban az annotált szöveggyűjteményekben, amelyeket a reneszánsz és a felvilágosodás klasszikusainak szentelt. Nélkülözhetetlen oktatói segédeszközeink ezek immár nagyszerű tanulmánygyűjteményével, a *Gondolatutak*kal együtt. Összességében mindezek emberi és filozófiai hitvalóságát is tartalmazzák.

Azt hangsúlyozta, hogy az ember arról írjon, amihez ért és ami igazán szívügye, de azt aztán az eszmei és művelődéstörténeti összefüggések keretében teljes mélységében láttassa. A gondolkodás szigora és fegyelme jellemzi tanulmányait, analitikus én nagyszerű, irigylésre méltó nyugodtsága és pontossága, az elmélet, a dolgok és a fogalmak átláthatóvá tételének képessége, ezt kell váltig tanulni tőle.

Amikor 2003-ban ez a páratlan könyv megjelent és megünnepeltük, szomorkásan jegyezte meg nekem egy sarokban: „most már akár el is temethetnek engem”. És ez a szarkasztikus, szinte baljóslatú mondat azóta is kísértett.

Pedig 1999-ben vállalkozott arra, hogy visszaadja szeretett Nagyváradjának is, amit a várostól kapott: egyetemi filozófiai tanszéket hozott létre munkatársainak egy szűk csoportjával.

Most befejeződött ez a pálya, búcsúzunk. Szegő Katalin nem csak szívünkben és eszünkben, de a filozófia és az emberség ránk hagyományozott gesztusaiban is tovább él.

Hova fogok ezután telefonálni, amikor a Machiavellire, Kantra, Nietzsche-re, Hegelre, Szent Pálra és annyi minden másra vonatkozó gondolataimat és mondataimat ellenőrizni kell?!

Drága Tanárnőnk, nyugodj békében ebben a végső fegyelemben és kegyelemben.